

Asia: VN/7050/2023

## **Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin**

Luonnoksessa on hyvin huomioitu ennaltaehkäisevän työn painotus, joka on nuorisotyön ydintä. Perheiden tukeminen on nostettu hyvin esille. Kuitenkaan ohjelma ei ole kokonaisuutena johdonmukainen ja sieltä puuttuu (muutamaa irrallista, konkreettista nostoa lukuun ottamatta) konkretia, eikä uusia avauksia ole näkyvillä.

Luonnoksessa löydetään monia yhtymäkohtia nuorisokeskuksissa toteuttavaan nuorisotyöhön. Nuorisokeskusten toiminta on kehittynyt ja edelleen monipuolistuu, joskin sen peruselementit seikkailukasvatus ja luontoyhteyden/luontosuhteen edistäminen ja leirimuotoisen työn toteuttaminen pitävät nuorisokeskukset kiinni perustehtävässään. Kokemuksellinen oppiminen ja luontosuhteen löytäminen ovat ajassa kiinni olevia tulokulmia lasten ja nuorten kasvatukselliseen työhön sekä mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen ja edistämiseen. Nuorisokeskuksissa tehdään laajaa yhteistyötä peruskoulujen ja oppilaitosten kanssa. Viesti opettajilta on, että haasteet lasten ja nuorten kanssa toimimiseen vapaamuotoisen toiminnan osalta ovat lisääntyneet ja opettajat kaipaavat turvallista toimintaympäristöä edistää monimuotoista opetusta. Nuorisokeskuksissa tarjotaan kasvatuskumppanuutta esimerkiksi leirikoulujen kautta.

Lasten ja nuorten kuulemisessa esiin noussut huoli ilmastonmuutoksesta ei juurikaan näy luonnoksessa, mikä on nuorisolain painottaman osallisuuden näkökulmasta erikoista. Toinen huomio Vanuposta on sen kansallisen nuorisopolitiikan osuuden ja kansainvälisen osuuden erilaisuus. Jostain syystä eurooppalaiset painotukset eivät ole kovin suurella roolilla kansallisessa ohjelmassa. Näiden pitäisi olla vahvemmin samansuuntaisia.

Suomen lapsista ja nuorista yhä suurempi osa on maahanmuuttajataustaisia. Heidän kohdalla haluamme nostaa esiin, että ulkona oppiminen ja luontokasvatus tukee kotouttamista ja

integroitumista. Maahanmuuttajien kohdalla luontokasvatus korostuu, sillä useimmiten he eivät voi vanhemmiltaan oppia tuntemaan Suomen luontoa ja sitä, miten siellä tulee, saa ja voi toimia. Henkilökohtainen luontosuhde tekee tutkimusten mukaan myös luonnosta vaalimisen arvoisen ja motivoi toimimaan ympäristön puolesta. Luonnon hyvinvointivaikutus on tutkitusti merkittävä.

Kori 1:

Nuorten elämäntapaohjauksessa nuorisokeskusten Nuotta-valmennus tulisi ottaa käyttöön hyviä tuloksia ja vaikutuksia aikaansaavana työmuotona laajemmalle joukolle nuoria. (Nykyisin pääsääntöisesti etsivän nuorisotyön ja työpajan palvelu)

Luonnolla on tutkitusti suuri merkitys ihmisen hyvinvointiin. Liikkumattomuuden haasteeseen on luonnossa liikkuminen yksi keino: Luontokoulut, ulkona oppiminen ja seikkailukasvatus ovat toiminnallisia ja luonteeltaan liikunnallisia ja tuovat näin luontaisen väylän liikunnallisuuden lisäämiseen. Mielekkään harrastuksen löytymistä voidaan edistää esim. nuorisokeskuksissa, jossa turvallisessa ympäristössä voi kokeilla erilaisia asioita. Useat nuorisokeskusten toiminnot liittyvät luonnossa liikkumiseen ja siten myös edulliseen harrastukseen.

Nuotta-valmennus on menetelmä, jossa nuoret kokeilevat turvallisessa ympäristössä omia rajojaan, saavat arkeensa rytmiä, kokevat elämyksiä ja löytävät itseään - menetelmällä on hyvät tulokset. Menetelmää tulisi käyttää myös jengiytymisen ennaltaehkäisyyn.

### **Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen**

Nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen tarvitaan laaja-alaista ja monialaista kenttää, joka nuorisotyössä on jo olemassa. Nepsy-lasten/nuorten tukemiseen ja palveluihin on tärkeä kiinnittää huomiota. Erityisesti Nepsy –lasten on havaittu hyötyvän ulkona oppimisesta ja seikkailukasvatuksen toiminnallisuudesta. Vahvistetaan matalankynnyksen mielen hyvinvoinnin toimia.

Nuorisokeskukset tarjoavat lapsille, nuorille ja perheille useita toimivia menetelmiä luonnosta nauttimiseen, siellä liikkumiseen ja kokemiseen turvallisessa ympäristössä. Nuorisokeskukset ovat avoimia kaikenlaiselle yhteistyölle eri toimijoiden kanssa tässäkin teemassa. Tavoitteissa on luonto- ja retkeily nostettu hyvin esille ja näemme kokonaisuuden hyvänä. Kuitenkin korostamme, että kulttuuri, joka ohjelmassa nousee vahvasti esiin, on vain yksi nuorisotyön muoto. Ehdotamme, että kulttuuriseen nuorisotyöhön yhdistetään luonto.

### **Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla**

Nuorten kuulemisissa, maakunnallisissa kuulemisissa sekä hallitusohjelmassa nostetaan esiin ilmastonmuutoksen pysäyttäminen. Nuorisokeskukset ovat tehneet työtä ympäristökasvatuksen

saralla pitkään. Kokemus ja osaaminen tulisi nostaa suurempaan rooliin nuorisotyön kentällä. Nuorisokeskuksissa on myös tuntuma nuorten tarpeista ilmasto- ja ympäristökasvatuksen osalla toimialueillaan.

Tampereen Yliopiston NYT! Ahdistuksesta ympäristöpoliittiseen toimijuuteen hankkeessa tutkittiin alaikäisten nuorten ympäristökansalaisuutta ja -toimijuutta medioituneessa yhteiskunnassa. Tutkimustulosten mukaan nuorilla on paljonkin tietoa ympäristöasioista ja ilmastonmuutoksesta, mutta se tieto on usein sirpaleista, eikä jäsenny itselle merkitykselliseksi kokonaisuudeksi. Kokemuksellisen, elämyksellisen ja toiminnallisen opiskelun kautta leirikoulussa luontoympäristössä tieto jäsenyi omakohtaiseksi, mikä motivoi myös löytämään oman roolin ympäristötoimijana. Hankkeessa oli kumppanina nuorisokeskus Marttinen ja seikkailukasvatusverkosto. Kokemuksellinen oppiminen, jota mm. ympäristötyötä tekevät järjestöt ja nuorisokeskukset tekevät on avain asemassa nuorten ympäristötoimijuuden vahvistamisessa.

Kiusaaminen on ilmiö, jossa tulee olla nollatoleranssi. Yhtenä menetelmänä tähän voidaan käyttää elämyksellistä leirimuotoista toimintaa, joka tapahtuu luonnossa. Leiritoiminta lisää yhteisöllisyyttä ja parantaa kaveritaitoja. Nuorisokeskuksissa tuetaan nuorten osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta. Ryhmässä toimiminen ja osallisuuden eri muotojen ja keinojen läsnäolo on nuorisokeskusten toiminnan lähtökohtia. Toimintaa ohjaa turvallisemman tilan periaatteet ja yhdenvertaisuuden ymmärrys. Nuorisokeskuksissa työskentelevien nuorisotyöntekijöiden osaamisella voidaan kohdata moninaisesti erilaisissa elämäntilanteissa olevia nuoria.

## **Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset**

-

## **Painopisteet nuorisovaltakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle**

Osaamiskeskusvalmisteluun tulee ottaa mukaan laajasti eri nuorisovaltakunnan toimijoita. On hyvä, että osaamiskeskusten tavoitteet ja ohjaus tulee tiukemmin ministeriöstä. Ehdotamme kuitenkin, että osaamiskeskusten kausi menisi hallitusohjelman yli. Kuusi vuotinen kausi mahdollistaisi työn vaikuttavuuden lisääntymisen ja olisi kustannustehokkaampaa. Nykyisellään aloitukseen ja lopetukseen käytetty vuosi jättää tärkeän konkreettisen toiminnan keston liian lyhyeksi. Ehdotamme kestävyysosaamiseen ja seikkailukasvatukseen liittyvää osaamiskeskusten perustamista sen laaja-alaisen ja ajankohtaisen tarpeen vuoksi. Toinen osaamiskeskus, josta nuorisokeskukset ovat kiinnostuneita liittyy ajankohtaiseen nuorten globaalikasvatukseen, yhdenvertaisuuteen ja osallisuuden edistämiseen.

Nuorisotyön merkitys nuorten hyvinvoinnin tukemisessa on tärkeä. Nuorisotyön eri osa-alueilla ja toiminnoissa voidaan vahvistaa nuorten yhteisöllisyyttä, kokonaisvaltaista hyvinvointia, resilienssiä sekä tunne- ja vuorovaikutustaitoja, ehkäisten yksinäisyyttä, väkivaltaoireilua ja kiusaamista.

Olemme saamaa mieltä näistä nuorten vahvistamista tarvitsevista asioista ja toteamme, että seikkailukasvatus on hyväksi havaittu menetelmä näiden kaikkien asioiden oppimiseksi.

Seikkailukasvatuksen avulla voidaan ehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä ja vahvistaa ympäristötoimijuutta. Seikkailukasvatus on menetelmäkokonaisuus, jossa yhdistyvät konkreettisesti ihmisen kasvua tukevat merkitykselliset kokemukset luontoarvoihin, ilmastonmuutoksen hidastamiseen, jokaisen oikeuksiin ja yhteisölliseen ilmiöpohjaiseen ulkona oppimiseen. Seikkailukasvatuksen kautta lapsia ja nuoria voidaan opettaa selviytymään vaikeistakin tilanteista ja tukea heitä kasvattamaan resilienssiä sekä kehittämään sosiaalisia taitojaan. Monet nuoret, joita ei saada perinteiden auttamisjärjestelmän piiriin, ovat tulleet mukaan ja sitoutuneet seikkailukasvatukselliseen toimintaan.

Seikkailukasvatus on vanha kasvatusten menetelmä ja käytännön toiminnassa hyväksi havaittu. Se on kustannustehokas, sillä luonto on ilmainen ympäristö, jossa voi tehdä monia asioita ilman kalliita välineitä. Seikkailukasvatusverkosto tarjoaa osaamista lasten ja nuorten kanssa toimivien käyttöön. Seikkailukasvatus toimijat ja -verkosto ulottuu erittäin monelle yhteiskunnan toiminta-alueelle ja hallinnonalalle. Seikkailukasvatus on nuorisotyötä, ympäristötoimintaa ja -kasvatusta, mutta se on yhtä lailla varhaiskasvatusta, koulu- tai sosiaalityötä, liikuntaa, hyvinvointitoimintaa ja kaikenlaista voimaannuttamista kokemusten avulla. Seikkailukasvatusverkoston toimijoiden moninaisuus kertoo harvinaisesta hallinnon rajat ylittävästä toimivasta yhteistyöstä, toiminnan ja osaamisen kehittämisestä.

## **Suomen kansalliset tavoitteet nuorisotalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle**

Suomen nuorisokeskusyhdistyksen alla toimii kahdeksan valtakunnallista nuorisokeskusta. Keskusten historiassa, tässä päivässä ja tulevaisuudessa kansainvälinen työ on ollut ja tulee edelleen olemaan merkittävä ja kiinteä osa nuorisokeskusten toimintaa. Kokemuksemme mukaan kansainvälisellä toiminnalla on suuri vaikutus nuoriin ja nuorten kanssa työskenteleviin ammattilaisiin sekä vapaaehtoisesti nuorten parissa työskenteleviin. Kansainvälisen toiminnan vaikutukset ovat moninaisia, kuten nuorten ja työntekijöiden voimaantumista, ymmärryksen lisääntymistä erilaisista kulttuureista, oppimista itsestä ja muista, menetelmä ymmärrystä ja työn kehittämistä. Nuorten sitoutuminen kansainväliseen toimintaan on usein pitkäkestoista ja tähtää aina oppimiseen kulloisestakin teemasta. Tämän Non-formaalisen oppimisen tunnistamisen ja tunnustamisen mekanismeja olisi syytä edelleen vahvistaa ja tunnustaa tavoitteellisen koulun ulkopuolisen oppimisen tärkeys nuorten kasvussa ja kehityksessä. Nuorisokeskusten toiminnassa on ohjelma luonnoksessa esiin nostettuja teemoja toteutettu kaikkien keskusten toimesta jo pitkään (esim. seikkailukasvatuksen avulla) ja on ilahduttavaa huomata erityisesti mielen hyvinvoinnin ja kestävyysosaamisen esiin nostaminen kansainväliseen toiminnan tavoitteisiin.

Nuorten mielenhyvinvointi:

Nuorten mielenhyvinvointi on tärkeä osa nuorten elämää ja heidän menestymistään eri elämän alueilla, ja siksi on ilahduttavaa nähdä, että ohjelmaluonnos kiinnittää siihen huomiota myös kansainvälisellä tasolla. On kuitenkin tärkeää, että konkreettisia toimenpiteitä asetetaan asetettujen tavoitteiden taakse. Erityisesti nuorisotyön rooli yhteisöllisyyden rakentajana ja ennaltaehkäisevänä voimavarana on syytä nostaa esiin entistä vahvemmin, kun puhutaan mielen hyvinvoinnista, myös kansallisten toimijoiden hyvät ja mallinnettavat käytännöt olisi hyvä nostaa esille kansainvälisessä työssä.

Ehdotamme että ohjelmaan lisättäisiin selkeämpiä toimenpiteitä, kuten resurssien kohdentamista mielen hyvinvointia edistävien hankkeiden tukemista ja nuorisotyöntekijöiden koulutuksen vahvistamista mielenterveyskysymyksissä kansainvälisellä tasolla. Myös mielen hyvinvointiin ja sen haasteisiin liittyvää stigman purkamiseen ja avoimemman keskustelukulttuurin luomiseen täytyy kiinnittää huomiota.

Nuorisotyön laatu ja kansainvälinen yhteistyö:

Ohjelmaluonnoksen ehdotukset laadun parantamiseksi ja digitalisaation hyödyntämiseksi ovat askelia oikeaan suuntaan. Kuitenkin konkreettisemmat mittarit ja tavoitteet ovat tarpeen varmistamiseksi, että nuorisotyö vastaa tehokkaasti muuttuviin tarpeisiin myös kansainvälisellä tasolla.

Ehdotamme, että osioon lisättäisiin selkeät mittarit laadukkaiden palveluiden varmistamiseksi, sekä tavoitteet nuorisotyön digitalisaation hyödyntämisestä. Lisäksi kansainvälisen yhteistyön hyödyntäminen entistä vahvemmin nuorisotyön kehittämisessä antaa meille mahdollisuuden oppia myös muiden maiden parhaista käytännöistä ja edistää suomalaista nuorisotyötä tarjoamalla mahdollisuuksia kehittää työtä oppimalla muiden toiminnasta, käytännöistä ja linjauksista.

Osallisuus ja demokratian vahvistaminen:

Demokratia, ihmisoikeudet ja oikeusvaltioperiaate ovat arvoja, joihin Suomi on sitoutunut ja edistää niitä mm. Euroopan neuvoston puitteissa. Olisi hyödyllistä tuoda näitä arvoja entistä voimakkaammin esiin nuorisotyössä niin kansallisessa kuin kansainvälisessä toiminnassa. Samalla on tärkeää, että ohjelmaan asetetaan selkeät tavoitteet nuorten osallisuuden lisäämiseksi päätöksenteossa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

Ehdotamme, että ohjelmaan lisätään konkreettisia toimenpiteitä nuorten äänen vahvistamiseksi päätöksenteossa kaikilla tasoilla. Kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen osallisuuden ja demokratian edistämiseksi antaa meille mahdollisuuden oppia muiden maiden parhaista käytännöistä ja edistää suomalaista nuorisotyötä globaalilla tasolla.

Nuoret ja ilmastonmuutos:

Ohjelmaluonnoksen huomio ilmastonmuutoksen vaikutuksiin nuorten hyvinvointiin on merkittävä. Kuitenkin on hyödyllistä nähdä konkreettisia toimenpiteitä, jotka vahvistavat nuorten roolia ilmastoasioissa kansainvälisesti. Nuorisotyön rooli nuorten tukemisessa ilmasto- ja luontokysymyksissä tulee olla entistä vahvempi, ja toimenpiteitä tulee asettaa tavoitteiden taakse. Kansainvälisesti suomen tulee olla aktiivinen toimija luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja tuoda esiin luonnon vaikutusta hyvinvointiimme.

Ehdotamme, että ohjelmaan lisätään konkreettisia toimenpiteitä nuorisotyön roolin vahvistamiseksi ilmastokysymyksissä, sekä tavoitteet nuorten osallisuuden lisäämiseksi kestäväen kehityksen kentällä. Näin varmistamme, että nuoret voivat entistä aktiivisemmin osallistua ilmastotoimiin sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Nuorisokeskukset ovat mielellään mukana tässäkin tehtävässä.

### **Muita näkemyksiä ohjelmasta**

-

Pietilä Eija-Maria  
Suomen nuorisokeskusyhdistys ry